

מתוך סדרת הספרים "לב המועדים"

יהודי לב המועדים

הלכות והליכות בענין "אמירת הלל בר"ח"

גליון מז

רמז לאמירת הלל בר"ח - לפי שבמזמור (תהילים קג) "הללויה
הללו" [הללו מלשון הלל] ישנו י"ב פעמים הללו וי"ב אלו כנגד י"ב
ראשי חדשים, וכופלים "כל הנשמה" כנגד חודש העיבור (ב"י תכב).
הטעם שהלל קודם למוסף: אע"פ שמצוות הלל מצוה כל היום,
מ"מ אומרים אותו אחרי שחרית, משום שזרזים מקדימים למצוות
(ש"ע הרב קלא ס"ה).

אמירת הלל בעמידה - מצוות הלל מעומד (ש"ע תכב ז) לפי שהלל
הוא שבתו של מקום ונפלאותיו וניסיו שיעשה לנו ומצוות עדות
בעמידה (שבלי הלקט, משנ"ב תכב ס"ק כה).
רמז לדבר: דכתיב "הללו עבדי ה' העומדים" (מ"ז תכב ס"ק ד, משנ"ב
שם ס"ק כה).

סמיכה: יש אומרים שאסור לסמוך עצמו לעמוד או לכותל
דסמיכה אינה בעמידה (מנ"א תכב יא, חיי אדם כלל ק"ה ט). וז"ל
הסמיכה, שאם ינטל הדבר הנסמך עליו יפול (משנ"ב קמא ס"ק ד).
ובמשנ"ב כתב בדיעבד עם קרא מיושב, אפילו בימים שגומרים
את הלל יצא (תכב ס"ק כה).

ברכה על הלל

הטעם שמברכים על מנהג - אע"פ שאמירת הלל בר"ח אינו
אלא מנהג ואין מברכים על מנהג כמו שמצאנו בנענוע ערבה,
מ"מ כתבו התוס' לחלק לפי שערבה אינה אלא נענוע בעלמא
משא"כ הלל יש אמירה, ועל אמירה אפשר לברך (תוס' תענית כה
בד"ה אמר, משנ"ב תכב ס"ק טז). ויש אומרים: שאין מברכים רק
בציבור ולא ביחיד וכן אין חותמים.

ולפי הרמב"ם אין מברכים על הלל בר"ח [וכך נוהגים ספרדים]
והטעם: דסבירא ליה לפי שאין מברכים על מנהג (הלכות חנוכה פרק
ג הלכה ב, משנ"ב תכב ס"ק יד).

רמז לזמנים שבהם אומרים הלל

מדרש פליאה (נח ז ט) "שנים שנים באו אל נח אל התיבה" אלו
הימים שבהם משלימים את ההלל, ביאור הימים שבהם גומרים
את ההלל ב' ימים ראשונים של פסח (בחול"ל) ב' ימים של
שבועות, ותשעה ימי סוכות (בחול"ל) ובימי חנוכה, ודבר זה נרמז
בפסוק הזה "שנים" (פסח) "שנים" (שבועות) "באו" בנימטריא ט'
(ט' ימים של חג הסוכות) "אל נח" בנימטריא חנוכה, שבהם
גומרים את ההלל (שכנה"ג או"ח, כה"ח תכב כה, חיד"א בדבש לפי).

אמירת הלל בראש חודש

אמירת הלל בר"ח אינו מן הדין אל מנהג לפי שקריאת הלל
לומדים מהפסוק (ישעיה ל כט) "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג"
והגמ' בערבין (דף י, ב) דורשת המקודש לחג דהיינו רק כשיש
איסור מלאכה אומרים שירה - הלל, וראש חודש שאין בו איסור
מלאכה אין חיוב לקרוא הלל, ומכל מקום נהגו לקרוא את הלל.

הטעם לקריאת הלל: משום שמחת היום שהוא יו"ט ללבנה
שנתחדש אורה וצריכים אנו לשמוח בשמחתה שישאל מונים
ללבנה ובשלומה יהיה לנו שלום (בהנהגות ספר המנהגים).

טעם אחר: לפי שבקידוש לבנה נראה רמז למצינו לכן
מחשיבים לקצת ישועה ולכן הנהיגו לומר הלל (ערה"ש תכב ו).

טעם אחר: לפי שהטעם שאומרים במועדים כיון שדור המלך
אמרו ברוח הקודש על יציאת מצרים והמועדים הם זכר ליציאת
מצרים ולכן גם בר"ח תקנו לאומרו כיון שעל ידי קביעת ר"ח
יודעים מתי יהול יו"ט וא"כ גם ר"ח יש בו מענין יציאת מצרים
(של"ה).

להערות והערות י. לב בעלי התוספות 6 אלעד 052-7668608

לקבלת העלון במ"ל: lev17382@gmail.com

לקרוא את הלל - הטעם שמברך "לקרוא את הלל" ולא לגמור את הלל אף בימים שגומרים את הלל, לפי שחוששים שמא יחסיר תיבה אחת והוי ברכה לבטלה (מ"ז תכב ב).

שהחיינו - הטעם שאין מברכים שהחיינו על קריאת ההלל, משום דהוי תוך ל' דלפעמים החודשים חסרים (אבודרהם שער השלישי ברכת המצות מ"א תכב ג, הרד"א בתחילת ספרו שער ג, כנה"ג תכב כה"ה ט).

אמירה בציבור - ומ"מ יזהר אדם לקרוא בציבור כדי לברך עליו עם הציבור (שו"ע תכב ד) מבאר המשנ"ב כדי לצאת ידי השיטות שסוברים שביחיד אין מברכים על הלל (תכב ס"ק טז).

אין גומרים את ההלל

אין אומרים הלל השלם בר"ח ומדלגים מזמורים "לא לנו", "ואהבתי", והטעם שאין גומרים את הלל: כדי שיהיה ניכר שאינו קריאה מצד הדין אלא מנהג בעלמא קוראים את הלל בדילוג (משנ"ב תכב ס"ק יב).

טעם אחר: משום דראש חודש הוא יום סליחה וכפרה לכפר על התינוקת משום אסכרה שהיה רגיל ליפול עליהם, שכן קרבן ראש חודש מכפר עליהם, וביון שהוא יום כיפור וסליחה הוי כמו ראש השנה ויום כיפור שהם ימי דין ואין אומרים שירה גמורה (לבוש תכב ג).

הטעם שבחרו לדלג מזמורים "לא לנו" ו"אהבתי"

לפי שפרק "לא לנו" ופרק "ה' זכרנו" ברוב עניינם שווה, וכן פרק "אהבתי" ופרק "מה אשיב" שוות במקצת עניינים (א"ר תכב ב).
טעם אחר: משום שלא רצו לדלג פסוקים שיש בהם שבח ותהילה ולכן בחרו מכל מזמור מאלו חציו הראשון שאין בו שבח ותהילה והשאירו חציו האחרון שיש בו שבח ותהילה "ה' זכרנו" שמסיים "לא המתים יהללו.. ואנחנו נברך..." וכן ב"אהבתי" "מה אשיב עד בחצרות בית ה'" אלו פסוקים של שבח (שו"ת ישכיל עבדי ח"ה או"ח מו).

אמירת הש"ץ והציבור

נהגו שהחזן אומר הודו לה' והציבור חוזר אחריו, והטעם: מפני שהוא פסוק של שבח ביותר ואמר החזן לקהל שיודו לה' על כל חסדיו שעשה עמנו ועונים הקהל. (לבוש תכב ב).

נהגו שהחזן אומר "יאמר נא" ו"יאמרו נא" והציבור עונים על כל אחד ואחד "הודו לה'" ואומרים גם כן את הפסוק הבא, הטעם: לרמוז שמצווה לענות ראשי פרקים ולפי שהוא פסוק של הודאה ושבח נהגו כן (טור תכב).

כפילת הפסוקים

כופלים הפסוקים מ"אודך" עד "יהללוך" (משנ"ב תכב ס"ק יט) והטעם: לפי שאלו הפסוקים אמרו ישי, דוד, אחיו, ושמואל, (פסחים דף קיט, א) ומפני כבודם כופלים פסוקים אלו (רשב"ם פסחים קיט, א בד"ה אבן). טעם אחר: כדי ליפות הקריאה ולהגדיל שבח השי"ת ולהודות בשירו על רוב חסדו אשר עשה ועושה עימנו (לבוש תכב ג).

"אנא ה' הושיעה נא אנא ה' הצליחה נא"

הטעם שמותר לחלק הפסוק לשנים והרי קי"ל כל פסוק שלא פסק משה אנו לא פסקינן, לפי שאמרהו ב' אנשים חציו אמר דוד, וחציו אמרו אחיו (נמרא פסחים קיט, א). טעם אחר: דבכתובים מותר לפסוק (מנ"א תח ס"ק ח בשם הש"ה) ועוד דדרך תפילה ובקשה מותר (ח"א כלל ה' ס' ב בנשמת אדם שם).

ברכת יהללוך

הטעם שאינה פותחת "בברוך": לפי שהיא ברכה הסמוכה לחברתה ברכת ההלל וברכה הסמוכה לחברת אינה פותחת בברוך והלל לא הוי הפסק, טעם אחר: מפני שהיא ברכת הודאה כברכת הגשמים שאינה פותחת בברוך (אבודרהם תפלת ר"ח).

ואברהם זקן (בראשית כד א)

יש נוהגים לומר פסוק "ואברהם זקן", "זבדי"ה ישמרנו ויחייני" ג"פ, והוא סגולה לאריכות ימים (ספר מחברת הקודש דף מג ע"ב בדברי המהרש"ו שכתב מצאתי כתוב בספר ישן עיין כה"ה תכב נז). ויש שכתבו שלא לאומרו, והטעם: לפי שאין אנו נוהגים לבקש בקשות ממלאכים, ויש שאין אומרים שם המלאך רק מכנים שם זבדי"ה ואומרים "ה' ישמרני ויחייני" וכו'.

ניתן להשיג

הגדה של פסח "לב המועדים"

בבתי הכנסת ובבית המדרש

רחוב בעלי התוספות, 6' משפחת לב 052-7668608

בעז"ה אחרי פסח
יצא הספר

**לב
המועדים**

**ספירת העומר
שבועות**

**הכלות
מנהגים
טעמים**

**הגדה
של פסח**

**לב
המועדים**

**הכלות
מנהגים
טעמים**

